

אם נחליף דיסקט, אפשר להתנקות מהקורונה בארץ

דן בן-דוד

אחד הנגיפים הקשים ביותר שממנו חולה הסקטור הציבורי בארץ הוא הרתיעה ממדידה והערכה. זהו נגיף החוצה את כל משרדי הממשלה. הנגיף פוגע במשרד חינוך, הנותן מבחני בגרות מדי שנה במשך עשורים. אך היות והמבחנים אינם מכוילים, המשרד אינו מסוגל להשוות תוצאות משנה לשנה שיספקו לו ולנו מידע אם חל שיפור (או ההיפך) ברמת הידע של התלמידים. בנגיף נדבק משרד העבודה, השופך מאות מיליוני שקלים מדי שנה על הכשרות מקצועיות בלי לדעת מה בדיוק מידת הכדאיות או ההצלחה שלהן (אם בכלל). ובנגיף הזה גם נגוע משרד הבריאות, המתמודד עם המכה הבריאותית הקשה בתולדות המדינה, אך עדיין מסרב להבין את החשיבות של בדיקות נרחבות המלוות בחקירות אפידמיולוגיות מקיפות וממצות.

מחוץ לסקטור הציבורי, מתברר שהיישום היחיד של המושג "קפסולות" נעשה על ידי קבוצות מומחים בדיסציפלינות שונות המתמקדים רק בטיפול סימפטומטי בתחומם במקום בראיית התמונה הכוללת. הכלכלנים נוטים להתמקד בפתרונות פרטניים בשוק העבודה, בגרעון התופח וכו'. במערכת החינוך מנסים למצוא פתרונות לפתיחת בתי הספר, וכל רעיון שם מקפיץ את העלות למדינה עוד יותר. משרד אוצר לוחץ לפתוח את המשק כמה שיותר – למרות כל העלויות הבריאותיות הנובעות מכך – בעוד משרד הבריאות לוחץ לסגור כמה שיותר, למרות כל העלויות הכלכליות הקשורות בכך.

במקום להשתמש בהליקופטר לפזר מיליארדי שקלים ללא הבחנה על כלל האוכלוסיה – הרעיון ה"מבריק" משבוע שעבר – רצוי להשתמש באותו הליקופטר לעלות גבוה על מנת לראות ולהבין את התמונה כוללת. אם רק היו עושים זאת, ניתן היה לראות שאפשר אחרת לגמרי. לישראל נתוני פתיחה שאין למרבית המדינות בעולם, מה שמאפשר לנו – אם נתעשת – לפתוח את כל מקומות העבודה, את כל בתי הספר, את כל מקומות הבילוי, את כל בתי האבות, והכל ללא מסכות או הנחיות מיוחדות לשמירת מרחק.

כבר באפריל, בשיאו של הגל הראשון, הוציא מוסד שורש מזכר מדיניות "אסטרטגיה להבטחת פעילות כמעט מלאה במשק בזמן של גלי מגפה עתידיים בשנה הקרובה" המפרט כיצד ישראל יכולה לנצל את המאפיינים הייחודיים שלה לנקות את המדינה לחלוטין מהנגיף ולהישאר כך כמה זמן שידרש, גם אם בעולם יתחוללו גלים נוראיים נוספים.

מאז עברו חודשים. במקום שהאסימון יפול, ישראל עדיין מגששת באפלה עם האמונות הביורוקרטיות התפלות והצרות. לפי התחזיות האחרונות של משרד האוצר, התמ"ג של ישראל צפוי לצנוח השנה בכ-80 עד 100 מיליארד שקל. במילים אחרות, המשק הישראלי מדמם בהיקף של 400-500 מיליון שקל בכל יום עבודה שעובר מאפריל עד סוף דצמבר.

כשמאבדים כמעט חצי מיליארד שקל מדי יום עבודה, צריך להיות ברור לכל שאם קיימת אפשרות לנקות את המדינה מהנגיף – עוד בטרם ימצא החיסון בשנה-שנתיים הקרובות – אז כל סכום הנדרש לכך שווה מבחינה כלכלית, ובוודאי מבחינה חברתית ובריאותית.

ישראל היא מדינה קטנה מאוד עם אוכלוסיה של עיר גדולה בחו"ל. בנוסף, זו אחת המדינות הכי מבודדות בעולם, עם ביקורת יוצאת דופן על כל הכניסות אליה. לבסוף, זו מדינה בעלת יכולות ייחודיות להתמודד עם משברים בטחוניים לא צפויים. היום אנחנו לא ב"מצב בטחוני", אך זו מלחמה לכל דבר.

כל מה שנדרש לנצח את מלחמת הקורונה ברמה הישראלית הוא מספיק מעבדות – עם כל החומרים, הטכנאים והבדיקות – ויכולות איתור ומעקב במשך מספר שבועות שיאפשרו זיהוי של כל נדבק במדינה, מה שיאפשר טיפול לכל החולים ובידוד מלא של כל השאר למספר הימים הנדרש. זה רק עניין של כסף להרים פרויקט בהיקף כזה. אמנם הרבה כסף, אך לעומת הנזקים הכלכליים, החברתיים והנפשיים ההולכים ונערמים, מדובר בעלות כמעט זניחה.

על מנת שהמאמץ יצליח, צריכים לשים בראשו אדם אחד, מקצוען, שיקבל סמכויות דומות לרמטכ"ל בעת מלחמה. על הממשלה לקבוע את היעדים ועל הכנסת לפקח על פעילותו של רמטכ"ל הקורונה ועל המערכת שבראשה יעמוד. אך במלחמה כמו במלחמה, שלא יתערבו בפעילות המקצועית. לאותו רמטכ"ל קורונה חייבים להינתן כל הכלים, התקציבים והסמכויות לחיסולו המלא של הנגיף בתוך גבולות ישראל ולווידוא (על ידי שימוש של בדיקות ובידוד זמני של כל נכנס) שהנגיף לא יחדור

דרך גבולותיה עד שימצא חיסון. לגוף יש לתת את הסמכויות להחליט מה לפתוח ומתי, וכמה סיוע נדרש ולמי.

הביורוקרטיה הקיימת בארץ מסורבלת, מפריעה ומנוהלת במנותק על ידי יחידות ממשל שונות עם מטרות שונות – יחידות שפוצלו עוד יותר על ידי הממשלה הנוכחית במקום שיאוחדו. לכן, צריכות להינתן לרמטכ"ל הקורונה הסמכויות לחתוך דרך הסרבול ורעשי הרקע.

יש מהלכים שהיו צריכים להתבצע בארץ מזמן, ועומקו של המשבר הנוכחי מספק לנו הן את ההזדמנות יוצאת הדופן, והן את המשאבים, לעשות כל מה שנדרש לייעול הסקטור הציבורי באופן משמעותי. יש לנו היום הזדמנות להחדיר נורמות של ניהול ותפעול מקצועי המבוססים על מדידה והערכה לצד ראייה אסטרטגית ארוכת טווח, וניפוי כפילויות וניגודי עניינים בסקטור הציבורי. אם לא עכשיו, אימתי?

לישראל יש את כל האמצעים להתמודדות אפקטיבית עם הנגיף. צריכים רק להפנים זאת, לשים את הפוליטיקה הקטנה בצד, ולהיות זרקור לעולם על איך ניתן לעשות זאת.